

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Jaromíra Jirsy jako soudce zpravodaje a soudců Jana Musila a Vladimíra Sládečka o ústavní stížnosti společnosti **LIQUIDATORS v. o. s.** se sídlem v Praze 3, Radhošťská 1942/2, zastoupené JUDr. Pavlem Glazunovem, advokátem se sídlem v Praze 9, Na Harfě 935/5D, proti opatření předsedkyně Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 7. 2015, sp. zn. KSOL 10 INS 17514/2015, a výroku II. usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 24. 8. 2015, č. j. KSOL 10 INS 17514/2015-A6, spojené s návrhem na zrušení § 25 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, za účasti: **1) předsedkyně Krajského soudu v Ostravě, 2) Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci** jako účastníků řízení, a dále: **a) M.S., b) Z.S.,**, **c) Mgr. D.Š.,**, **d) Mgr. M.F.,** se sídlem, zastoupeného JUDr. Jaroslavem Brožem, MJur, advokátem se sídlem v Brně, Marie Steyskalové 767/62, jako vedlejších účastníků řízení, takto:

I. Opatření předsedkyně Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 7. 2015, sp. zn. KSOL 10 INS 17514/2015, **se ruší**, neboť jím **bylo porušeno** základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Ve zbytku se ústavní stížnost **odmítá**.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a podání účastníků

1. Stěžovatelka a vedlejší účastníci c) a d) jsou zapsanými insolvenčními správci vykonávajícími svoji činnost v obvodu působnosti Krajského soudu v Ostravě. Předsedkyně tohoto soudu opatřením ze dne 24. 7. 2015, sp. zn. KSOL 10 INS 17514/2015, vydaným podle § 25 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenčního zákona ve znění pozdějších předpisů (dále jen „insolvenční zákon“), ve spojení s § 4 vyhlášky č. 311/2007 Sb., jednacího řádu pro insolvenční řízení ve znění pozdějších předpisů (dále jen „jednací řád“), ve věci vedlejších účastníků a) a b) jako dlužníků určila insolvenčním správcem Mgr. M.F., vedlejšího účastníka d). Současně neurčila insolvenčními správci stěžovatelku ani vedlejšího účastníka c) a oba zařadila na konec pořadí, přičemž tento svůj postup odůvodnila zajištěním rovnoměrného zatížení správců. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesením ze dne 24. 8. 2015, č. j. KSOL 10 INS 17514/2015-A6, zjistil úpadek dlužníků a výrokem II. ustanovil insolvenčním správcem vedlejšího účastníka d).

2. Proti opatření předsedkyně a výroku II. usnesení krajského soudu se stěžovatelka brání ústavní stížností, v níž navrhuje, aby je Ústavní soud zrušil; současně navrhuje i zrušení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona a přiznání náhrady nákladů řízení. Namítá porušení zákazu diskriminace podle čl. 3 odst. 1, zásah do práva na přístup k veřejné funkci podle čl. 21 odst. 4, práva na podnikání podle čl. 26 odst. 1 a do práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 a navazujících ustanovení Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který spatřuje v tom, že napadenými akty nebyla stěžovatelka ustanovena insolvenčním správcem dlužníků, přestože na ni připadlo v tzv. rotačním principu zákonné pořadí podle § 25 odst. 2 insolvenčního zákona a na její místo byl určen insolvenční správce jiný. Stěžovatelka byla navíc zařazena na konec tzv. kolečka.

3. Stěžovatelka vytýká opatření předsedkyně, které bylo závazným podkladem výroku II. usnesení krajského soudu, že bylo vydáno svévolně a bez řádného odůvodnění. Poukazuje na to, že opatření je součástí rozhodovací praxe u Krajského soudu v Ostravě používané v masivním rozsahu, přestože zákon opatření tohoto druhu chápe jako výjimku z pravidla určenou pro specifický okruh případů. Za vymykající se pravomocím předsedy soudu označuje opatření v té části, kterou byla zařazena na konec pořadí. Zavedená praxe uvedeného soudu podněcuje úvahy, zda se nejedná o záměrně budovaný klientelistický systém, a vytváří latentně korupční prostředí. Stěžovatelka poukazuje na hromadné uplatňování této praxe vůči insolvenčním správcům, kteří nemají sídlo v územním obvodu Krajského soudu v Ostravě, nýbrž zde mají toliko zřízení provozovny; je přesvědčena o protiústavnosti § 25 odst. 5 insolvenčního zákona, neboť umožňuje předsedovi soudu svévolné určování správců a opomenutým nedává možnost účinné obrany.

4. Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci ve vyjádření doručeném dne 9. 6. 2016 zdůrazňuje, že byl při vydání napadeného výroku vázán opatřením předsedkyně soudu. Neshledává rozpor s ústavním pořádkem, neboť praxe slouží k zajištění plynulého průběhu insolvenčních řízení a brání nadměrnému ustanovování správců, kteří (účelově) zřídili velké množství provozoven v obvodu krajského soudu.

5. Vedlejší účastník d) navrhuje, aby byla ústavní stížnost odmítnuta, popř.

zamítnuta. Postup předsedkyně krajského soudu považuje za příhodný, naopak má pochybnosti o ústavnosti § 25 odst. 2 insolvenčního zákona, neboť tam upravený systém ustanovování správců je nefunkční vzhledem k vysokému počtu „fiktivních provozoven“ zřizovaných za účelem navýšení počtu přidělených věcí. Stejně nahlíží na § 5a odst. 5 a § 17 odst. 6 zákona č. 312/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o insolvenčních správcích“), který zvýhodňuje veřejné obchodní společnosti, oproti insolvenčním správcům jiné právní formy.

6. Předsedkyně Krajského soudu v Ostravě navrhuje, aby byla ústavní stížnost odmítnuta; dovozuje, že není dáno subjektivní právo stěžovatelky být jmenována správcem v konkrétní úpadkové věci. Co do postupů krajského soudu zdůrazňuje jeho předsedkyně, že opatření vydávaná podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona slouží účelu zákona, tj. zajištění rovnoměrného zatížení jednotlivých správců. Předsedkyně tímto způsobem reaguje na značné množství „fiktivních provozoven“ insolvenčních správců, zřizovaných za účelem znásobení počtu přidělených věcí. Důvody jsou krajským soudem formou dopisů či konzultací důsledně komunikovány odborné veřejnosti včetně dotčených správců; je vycházeno z premisy, že věci jsou přidělovány podle sídla a nejvýše čtyř provozoven v obvodu krajského soudu, což je počet umožňující kvalitní a odpovědný výkon funkce správce směrem k věřitelům i dlužníkovi.

7. Stěžovatelka v replice opakovaně brojí proti přístupu předsedkyně a zdůrazňuje, že se v jejím případě jedná o dotčení práv spočívající v paušálním vyloučení ze všech insolvenčních věcí projednávaných u Krajského soudu v Ostravě. Jejich rozdělování mezi jednotlivé správce je podřízeno subjektivním a diskriminačním kritériím stanoveným předsedkyní soudu. Ve výsledku je pro obvod krajského soudu negován rotační systém podle § 25 odst. 2 insolvenčního zákona, zatímco předsedové všech ostatních krajských soudů úpravu respektují. Podle jejího názoru musí být každé jednotlivé opatření náležitě odůvodněno a nepostačuje sdělení obecných důvodů mimoprocesní cestou.

II. Podmínky projednání ústavní stížnosti

8. Ústavní soud byl předně konfrontován s podmínkami meritorního projednání. Ústavní stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a stěžovatelka je v souladu s § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), zastoupena advokátem. Následně Ústavní soud obrátil svoji pozornost k otázce přípustnosti ústavní stížnosti. Dospěl k závěru, že je přípustná v části týkající se opatření předsedkyně soudu, a současně co do akcesorického návrhu na zrušení ustanovení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona; naopak je nepřípustná podle § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu v části napadající výrok II. usnesení krajského soudu.

9. Ve vztahu k opatření předsedkyně Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 7. 2015, sp. zn. KSOL 10 INS 17514/2015, vyšel ústavní soud z toho, že podle § 4 odst. 3 věty první jednacího řádu nemá povahu rozhodnutí, a nejsou proti němu tedy ani přípustné opravné prostředky (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 3 VSPH 193/2010-B-12, KSPL 27 INS 8406/2009, rozhodnutí insolvenčních soudů dostupná na <https://isir.justice.cz>). Nepřehlédl, že ústavní stížnost jiného stěžovatele proti obdobnému opatření byla v minulosti odmítnuta pro nepřípustnost s tím, že se má bránit žalobou ve správním soudnictví (usnesení sp. zn. II. ÚS 3234/15 ze dne 5. 4. 2016, rozhodnutí Ústavního soudu dostupná na <http://nalus.usoud.cz>). Při vědomí,

že usnesení soudce zpravodaje, vydané v jiné věci není závazné pro další rozhodovací činnost Ústavního soudu, nicméně dospěl k odlišnému právnímu hodnocení.

10. Opatření předsedy soudu o určení insolvenčního správce mimo stanovené pořadí vydané v intencích § 25 odst. 5 insolvenčního zákona ve spojení s § 4 odst. 1 jednacím řádu nepředstavuje standardní úkon realizovaný v rámci výkonu státní správy soudnictví ve smyslu § 119 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o soudech a soudcích“). V tomto směru se nelze ztotožnit se závěry Vrchního soudu v Olomouci vyslovenými v usnesení ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 2 VSOL 824/2014-A-13, KSOS 36 INS 13886/2014. Jde o úkon hybridní povahy, který sice má základ v realizaci administrativních pravomocí předsedy soudu, současně je ovšem nedílnou součástí insolvenčního řízení jako probíhajícího (živého) soudního řízení, na které má opatření bezprostřední a určující vliv a které navíc podléhá striktním zákonným lhůtám počítaným často v řádu dnů či dokonce hodin. Opatření je tak pouhým podpůrným úkonem soudního funkcionáře – ve vztahu ke konkrétnímu insolvenčnímu řízení, jehož smyslem je zajištění podmínek pro výkon nezávislé rozhodovací činnosti zákonného insolvenčního soudce.

11. Pro lepší pochopení charakteru opatření (procesu určování správců) je třeba připomenout historický vývoj. Zákonodárce spolu s účinností insolvenčního zákona odňal pravomoc určovat insolvenční (konkursní) správce soudcům rozhodujícím v konkrétní věci a přenesl ji na předsedy soudů. Ti ovšem při vydávání opatření nevykonávají „prostou“ státní správu soudnictví, ale pouhou „podpůrnou“ činnost ve vztahu k jednotlivým insolvenčním řízením. Určení správce předsedou soudu je současně dílčím odklonem od (resp. zásahem do) nezávislé rozhodovací činnosti insolvenčního soudce, přičemž pro tuto koncepční změnu byly prezentovány poněkud paradoxní důvody, totiž že jeden jediný soudní funkcionář (který je jinak především nositelem státní správy soudu a jako takový pojmově závislý na Ministerstvu spravedlnosti a výkonné moci) bude méně ovlivnitelný než insolvenční soudce. Činnost soudního funkcionáře v podobě vydávání opatření o určení insolvenčních správců každopádně byla zamýšlena a má být koncipována tak, aby přispívala k realizaci nezávislé rozhodovací činnosti soudce v každém konkrétním insolvenčním řízení.

12. Obrana proti opatření předsedy soudu o určení insolvenčního správce prostřednictvím správního soudnictví se z uvedených důvodů jeví jako koncepčně nevhodná a po faktické stránce spíše iluzorní – jak z pohledu striktního časového rámce insolvenčního řízení, tak i z pohledu hybridní povahy opatření a s tím spojeného problematického vymezení pravomocí. V této souvislosti lze poukázat na to, že Ministerstvo spravedlnosti dlouhodobě odmítá přezkoumávat opatření o určení insolvenčních správců z pozice odvolacího správního orgánu, přičemž se odvolává na logické důvody vycházející ze specifické povahy opatření a z ustanovení § 118 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, podle něhož výkon státní správy nesmí zasahovat do nezávislosti soudů (např. sdělení Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. 2. 2015, č. j. MSP-150/2011-LO-INSO/68, které je součástí spisové dokumentace).

13. Pokud by se měla systémově přezkoumávat opatření podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona ve správním soudnictví, bylo by to nejen problematické z pohledu vymezení pravomocí a faktického vstupu správních soudů do insolvenčního řízení, ale v řadě případů by to znamenalo další neúměrné prodlužování často již tak zdlouhavého insolvenčního řízení a prostor pro obstrukce (zejména v případě přiznání

odkladného účinku žaloby proti opatření) – to jistě nebylo úmyslem zákonodárce. Ústavní soud proto uzavírá, že proti opatření nejsou přípustné další opravné prostředky, a lze se proti němu proto v krajních případech bránit přímo ústavní stížností.

14. Odlišná je situace ve vztahu k přezkumu výroku II. usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 24. 8. 2015, č. j. KSOL 10 INS 17514/2015-A6. Podle § 26 insolvenčního zákona je proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce přípustné odvolání, příp. i dovolání, a pokud je stěžovatelka vůbec nepodala, v intencích § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu nevyčerpala všechny procesní prostředky, které jí zákon k ochraně jejího práva poskytuje a mezi které podle § 72 odst. 3 téhož zákona náleží mj. řádný (odvolání) či mimořádný opravný prostředek (dovolání). O možnosti bránit se proti výroku II. odvoláním a limitech přezkumu byla napadeným usnesením rovněž řádně poučena. Ústavnímu soudu proto nezbylo než ústavní stížnost v této části hodnotit jako nepřipustnou – podanou předčasně.

15. Na závěru o nepřipustnosti ústavní stížnosti ve vztahu k výroku II. usnesení krajského soudu nemůže nic změnit, že podle § 26 věty druhé insolvenčního zákona lze v odvolání proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce namítat pouze to, že nesplňuje podmínky pro ustanovení nebo že není nepodjatý. V odvolacím (dovolacím) řízení pojmově nelze přezkoumávat podkladové opatření předsedy insolvenčního soudu vydané podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona, neboť se jedná o úkon hybridní povahy na pomezí státní správy a rozhodovací činnosti soudu, který podle § 4 odst. 3 věty první jednacího řádu nemá povahu rozhodnutí. Byť tedy mají nadřízené soudy pouze omezený přezkumný prostor, nelze akceptovat, že stěžovatelka opravné prostředky nepodala, a nevyužila tedy ani zákonem daný rozsah přezkumu.

16. K posouzení věci si Ústavní soud vyžádal spis Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci vedený pod sp. zn. KSOL 10 INS 17514/2015. O ústavní stížnosti rozhodl bez nařízení ústního jednání, neboť v intencích § 44 věty první zákona o Ústavním soudu by od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

III. Posouzení ústavní stížnosti

17. Ustanovení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona vymezuje pravomoc předsedy insolvenčního soudu určit v „rotačním systému“ insolvenčního správce mimo zákonné pořadí; současně předepisuje, že takový postup je předseda soudu povinen odůvodnit. Na odůvodnění takového výjimečného opatření lze vztáhnout požadavky konstantní judikatury Ústavního soudu týkající se náležitostí odůvodnění, byť v redukované podobě odpovídající povaze opatření. Výjimečné opatření musí být odůvodněno alespoň tak, aby nabízelo základní, logické a srozumitelné důvody, proč byl namísto určitého insolvenčního správce, na kterého by jinak vycházelo pořadí v tzv. kolečku podle § 25 odst. 2 insolvenčního zákona, výjimečně určen správce jiný. Tyto důvody současně musí reflektovat podmínky zákona, který předpokládá vydání opatření (výhradně) v případech, nelze-li ustanovit správce podle zákonného pořadí nebo je-li to nezbytné vzhledem k dosavadnímu stavu řízení, osobě dlužníka a jeho majetkovým poměrům či vzhledem k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti a zatížení.

18. Napadené opatření předsedkyně Krajského soudu v Ostravě odůvodnila pouze tak, že stěžovatelka nebyla určena a byla zařazena na konec pořadí „z důvodu zajištění rovnoměrného zatížení insolvenčních správců.“ Takto formulované odůvodnění

zásadně neodpovídá základním požadavkům na byt' stručné, ale logicky a srozumitelně vyjádřené a zákonem v § 25 odst. 5 insolvenčního zákona předvídané důvody, pro které stěžovatelka nebyla ustanovena insolvenčním správcem, přestože na ni vycházelo pořadí. Jedná se o natolik flagrantní pochybení, že je nelze hodnotit jinak než jako zásah do základního práva stěžovatelky na spravedlivý proces, a to jednak v rovině absence přezkoumatelného odůvodnění a jednak v rovině pochybností, jaké důvody vlastně ve skutečnosti předsedkyni k vydání opatření vedly.

19. Na hodnocení věci nemůže nic změnit, ba spíše k němu dále přispívá vyjádření předsedkyně k ústavní stížnosti, v němž svůj postup obhajuje důvody, které podle vlastního sdělení rovněž důsledně komunikuje dotčeným insolvenčním správcům i odborné veřejnosti. Takto mimo rámec vlastního opatření sdělované důvody nemohou nahradit absenci odůvodnění konkrétního opatření, kterým došlo k popření zákonného pořadí při ustanovování správců. V této souvislosti nelze přehlédnout, že prezentované důvody se u odborné veřejnosti setkávají s tvrdou kritikou (např. ŠRÁMKOVÁ, T. Statistická analýza způsobu ustanovování insolvenčních správců u Krajského soudu v Ostravě. *Konkursní noviny*, 2015, č. 1, s. 21, VRBA, M. Výběr insolvenčních správců na počátku řízení. *Portál Právní rádce* [online], vydáno 12. 6. 2015, dostupné na <http://pravniradce.ihned.cz>).

20. Důvody vydání napadeného opatření, sdělené předsedkyní v rámci řízení o ústavní stížnosti – mimo odůvodnění konkrétního opatření – a komunikované odborné veřejnosti, se navíc naprosto míjejí se zákonem vymezenými okolnostmi, za kterých je předseda insolvenčního soudu oprávněn (povolán) opatření tohoto druhu vydat. Svojí povahou vůbec nespádají pod § 25 odst. 5 insolvenčního zákona, podle kterého má být opatření o určení jiného insolvenčního správce vydáno (výhradně) tehdy, nelze-li ustanovit správce podle zákonného pořadí, je-li to nezbytné vzhledem k dosavadnímu stavu řízení, osobě dlužníka a jeho majetkovým poměrům nebo je-li tak třeba postupovat vzhledem k odborné způsobilosti správce, jeho dosavadní činnosti či zatížení.

21. Předsedkyně Krajského soudu v Ostravě uvádí, že opatření podle § 25 odst. 5 nevnímá jako výjimku z pravidla, tedy výjimku ze zásady rotačního principu podle § 25 odst. 2 insolvenčního zákona, nýbrž k jejich vydávání přistupuje hromadně – činí tak ovšem z důvodů, které zákon vůbec nezná. Má se jednat o reakci na (podle jejího názoru nesprávnou) zákonnou úpravu tzv. kolečka, resp. o boj proti značnému množství fiktivně zřízených provozoven a s tím spojenému násobení počtu věcí přidělených konkrétním správcům a nerovnoměrnému rozložení nápadu. Takové důvody nemohou obstát – nejenže neodpovídají literě zákona, ale navíc při aplikaci v masovém měřítku (na což poukazuje stěžovatelka a potvrzuje to i sama předsedkyně soudu) popírají, a pro obvod Krajského soudu v Ostravě významně redukuje či takřka anulují, zákonem v § 25 odst. 2 předvídaný rotační systém určování správců.

22. Pokud předsedkyně Krajského soudu v Ostravě míní svými opatřeními postihovat zřizování provozoven insolvenčních správců, které nejsou obsluhované v souladu s požadavky insolvenčního zákona a prováděcích předpisů, zejména vyhlášky č. 355/2013 Sb., o úředních hodinách provozovny, o označování sídla a provozovny a činnostech, které je insolvenční správce povinen zajišťovat v provozovně, pak je třeba uvést, že zákon zná jiné mechanismy postihu. V této souvislosti lze poukázat na usnesení ze dne 27. 6. 2014, č. j. 2 VSOL 358/2014-B-17, které bylo pro zdůraznění relevance přijato do sbírky rozhodnutí Nejvyššího soudu jako Rc 91/2014, v němž Vrchní soud v

Olomouci odkázal Krajský soud v Ostravě na postih takového jednání jako správního deliktu, a zdůraznil přitom, že insolvenčního správce nelze za porušení povinností při obsluze provozovny postihovat zproštěním výkonu funkce.

23. Ústavní soud v nálezu ze dne 9. 2. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 17/15 (77/2016 Sb.), kterým zrušil ustanovení § 3 odst. 2 věty druhé a slova „svou nepřetržitou fyzickou přítomností“ v § 4 odst. 2 vyhlášky č. 355/2013 Sb., v této souvislosti vyložil, že *„v intencích zákona o insolvenčních správcích a souvisejících předpisů je jen na insolvenčních správcích, aby sami uplatnili své schopnosti a dovednosti a zhodnotili své ekonomické možnosti. Právě tyto jejich možnosti jsou vlastně tím zásadním a, dlužno říci, přirozeným (neumělým) omezujícím faktorem pro zřizování nadměrného počtu provozoven. Skutečnost, že v některých případech může jít o provozovny fiktivní, je ovšem záležitostí zcela jinou a postih takových insolvenčních správců bude v případě takového zjištění nepochybně namístě.“* Zdůraznil však, že platí výhrada zákona, přičemž Ministerstvo spravedlnosti – a tím méně Krajský soud v Ostravě – zákon nezmocnil k jejich dalšímu přetváření.

24. Postih tzv. fiktivních provozoven insolvenčních správců se musí dít postupy předvídanými zákonem, nikoli prostřednictvím opatření podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona a na základě subjektivní (a nijak neodůvodněné) úvahy předsedkyně soudu, které z provozoven jsou pouze účelově zřízenými a které jsou reálně obsluhovány. Naprosto nepřijatelné je potom zobecnující a svévolně zvolené východisko, že za legitimní lze kromě sídla považovat zřízení (nanejvýš) 4 provozoven v obvodu Krajského soudu v Ostravě, s tím, že pokud konkrétní správce zřídí provozoven více, za použití opatření podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona mu za zbývající provozovny nejsou přidělovány další insolvenční věci, byť na ně má podle zákonného pořadí nárok; zjevně se tak děje bez ověřování, zda se v konkrétním případě skutečně jedná o provozovny fiktivní či nikoli.

25. V této souvislosti navíc nelze přehlédnout, že pojem „fiktivní provozovna“ je pouze pracovním (zkratkovitým) označením, který není zákonem ani jinak konkrétně definován. Ústavní soud v minulosti toliko vyslovil, že za fiktivní provozovnu nelze považovat takovou, v níž správce „není nepřetržitě přítomen“ (nález sp. zn. Pl. ÚS 17/15), a současně zdůraznil, že *„je jen na insolvenčních správcích, aby sami uplatnili své schopnosti a dovednosti a zhodnotili své ekonomické možnosti.“* Klíčovým aspektem je, aby insolvenční správce vykonával svoji funkci – ať již v sídle nebo kterékoli provozovně – tak, aby byl zajištěn řádný průběh insolvenčního řízení. Problém tzv. fiktivních provozoven se navíc týká především specifického institutu oddlužení fyzických osob, avšak právě v těchto případech lze důvodně požadovat zodpovědný a aktivní přístup dlužníka k insolvenčnímu řízení (včetně průběžné spolupráce s insolvenčním správcem) jako protiváhu nesporných výhod institutu oddlužení.

26. Ústavní soud uzavírá, že aktivity předsedkyně Krajského soudu v Ostravě, spočívající v plošném a dlouhodobém popírání zákonných pravidel a přidělování insolvenčních věcí podle vlastní – svévolné úvahy, vykazují rysy obcházení zákona ve značném měřítku; jejich projevy lze nazvat „insolvenčním inženýrstvím“ a u dotčených subjektů logicky podněcují úvahy o záměrně budovaném klientelistickém, či dokonce korupčním prostředí. Zavedená praxe popírá rotační systém ustanovování insolvenčních správců, na kterém koncepčně staví insolvenční zákon ve znění novely zákonem č. 294/2013 Sb., s účinností od 1. 1. 2014. Fakticky je udržován *status quo*

nominačního systému, který byl uplatňován podle právní úpravy dřívější a na základě dobrých důvodů opuštěn (viz důvodová zpráva, sněmovní tisk 929/0, část č. 1/13, 6. volební období, 2010-2013, dostupná na www.psp.cz).

27. Pouze na okraj Ústavní soud dodává, že neexistuje záruka, že insolvenční správce určený tzv. „mimo kolečko“ a na bázi premisy omezené velikosti úřadu a limitovaného počtu provozoven (ať již modelu 1+4 zavedeného u Krajského soudu v Ostravě či jakéhokoli jiného) bude vykonávat svoji práci lépe než insolvenční správce s větším aparátem a tomu odpovídajícím vyšším počtem provozoven. Je třeba zdůraznit, že ke zřizování provozoven dochází v souladu se zákonem i judikaturou vrcholných soudů, tento vývoj reflektuje situaci na trhu, a pokud správce odvádí práci kvalitně a zodpovědně – byť prostřednictvím (jedné z více) zřízených provozoven, jedná se o součást výkonu legální a legitimní, ba dokonce ústavně chráněné podnikatelské činnosti. Do této činnosti, do níž nesmí nepřiměřeně zasahovat stát jako takový, tím méně soudní funkcionář prostřednictvím podpůrných úkonů v podobě opatření o (ne)určení správce, v případě napadeného opatření navíc nepřezkoumatelného – bez odpovídajícího odůvodnění.

28. Postup prostřednictvím (preventivního) opatření podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona, kterým mají být insolvenční správci postiženi při zřizování fiktivních provozoven, se navíc co do svých důsledků blíží (následnému) zproštění funkce, což bylo krajskému soudu zapovězeno výše uvedenou judikaturou vrchního soudu. Ze strany předsedkyně Krajského soudu v Ostravě jde tedy vedle zjevného obcházení zákona rovněž o obcházení judikatury Vrchního soudu v Olomouci. Soudní funkcionáři, tím spíše slouží-li jejich úkony podpůrně výkonu nezávislé rozhodovací činnosti soudců, do které tím současně zasahují, musí být nadmíru citliví na projevy svévole – tím spíše nesmí činit pravý opak či jen vzbuzovat svými aktivitami takový dojem.

IV. Závěr

29. Na základě výše uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl v části napadající opatření předsedkyně krajského soudu a podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu vyslovil, že ve vztahu k tomuto opatření bylo porušeno ústavně zaručené základní právo stěžovatelky na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Vzhledem k tomu, že ústavní stížnosti bylo v této části vyhověno, Ústavní soud podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu opatření zrušil.

30. Ve zbytku byla ústavní stížnost odmítnuta. Ve vztahu k výroku II. usnesení krajského soudu je nepřijatelná pro předčasnost podle § 75 odst. 1 ve spojení s § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu, neboť stěžovatelka nevyčerpala všechny procesní prostředky, které jí zákon ve vztahu k přezkumu výroku poskytuje. Ohledně ustanovení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona Ústavní soud nemá pochybnosti o jeho souladu s ústavním pořádkem, neboť jej lze vyložit ústavně konformním způsobem – výslovně ukládá předsedovi soudu, aby každé takové opatření odpovídajícím způsobem odůvodnil, čímž zákon umožňuje i následný přezkum. Akcesorický návrh na jeho zrušení, který byl podán spolu s ústavní stížností, proto Ústavní soud odmítl podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný. Rovněž neshledal důvody pro postup podle § 78 odst. 2 téhož zákona ohledně ustanovení uváděných vedlejším účastníkem d).

31. Jako zjevně neopodstatněný podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu byl posouzen rovněž návrh stěžovatelky na přiznání náhrady nákladů řízení. V intencích § 62 odst. 4 téhož zákona se jedná o postup výjimečný, přicházející v úvahu pouze v odůvodněných případech a podle výsledku řízení, např. v případech, kdy není respektován již dříve vydaný a vykonatelný náleze Ústavního soudu anebo se jedná o protiústavnost, která překračuje meze rozdílného náhledu na interpretaci zákona. V projednávané věci Ústavní soud důvody pro použití tohoto výjimečného institutu neshledal, a to již proto, že stěžovatelka byla úspěšná pouze zčásti.

32. Na obecných soudech, a zejména předsedkyni Krajského soudu v Ostravě bude, aby v této i dalších projednávaných věcech do budoucna realizovaly své pravomoci podle insolvenčního zákona s respektem k právním závěrům vysloveným výše.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 6. září 2016

Jaromír Jirsa
předseda senátu